

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسندگان: ژولوس الکساندر مک گی و پاتریک ترنت گراینر مجله مانته ریویو، اپریل ۲۰۲۰
برگردان: ستاره نوید
۰۶ جنوری ۲۰۲۱

نئولیبرالیسم تا چه زمانی می تواند در برابر بحران آب و هوا مقاومت کند؟

بخش نخست

توضیح تحریر:

مک گی استادیار جامعه شناسی در دانشگاه دولتی پورتلند، و گراینر استادیار جامعه شناسی در دانشگاه وندربیلت هستند. این دو پژوهشگر در مقاله ای به بررسی تضاد میان سیاستهای نئولیبرالیستی و حل مشکل بحران آب و هوا پرداخته اند. آنها دو نمونه از شکست سیاستهای نئولیبرالیستی، یکی در کشور چیلی و دیگری در ایالت کالیفرنیا در امریکا را، با تمرکز بر سیاستهای خصوصی سازی انرژی برق، بررسی نموده اند. در این شماره بخش اول مقاله درباره چیلی، و بخش مربوط به کالیفرنیا را در شماره آینده مجله خواهید خواند.

امروزه، ثابت شده است که بحران آب و هوا و تغییر اقلیم با سیستم های نئولیبرالی، که اشکال کنونی سازمان اجتماعی را تعریف می کنند، ناسازگار است، زیرا سیستم های نئولیبرال بر پایه استفاده و فروش سوختهای فسیلی بنا شده اند. از آنجا که مصرف سوختهای فسیلی بزرگترین عامل ایجاد تغییر اقلیم هستند، برای کاهش مصرف این سوختها به یک تلاش مشترک بین المللی نیاز داریم. با این حال، ضروری است که به نقش بنیادین سوختهای فسیلی در اقتصادهای

مردن نیز توجه کنیم. به عنوان مثال باید اعتراف کنیم که بخش عمده ای از وضعیت معاش مردم به سوخته‌های فسیلی پیوند خورده است. اگرچه مطالعات اخیر نشان داده است که این پیوستگی، محصول تصادفی تکامل تاریخی بشر نمی باشد، بلکه یک سیاست عمدی این پیوستگی را شکل داده است.^۱

چنان که هم اکنون نیز سوخته‌های فسیلی به عنوان ابزاری برای دستیابی به سلطه اجتماعی مورد استفاده قرار می گیرند. ابزاری که با استفاده از آن از تولیدکنندگان^۲ و همچنین بازتولیدکنندگان^۳ سلب مالکیت می شود. گفتنی است که واژه تولیدکننده به نیروی کار اصلی (کارگر) اشاره دارد و واژه بازتولید کننده بر افرادی دلالت دارد که به مراقبت، تجدید قواء تهیه خوراک تولیدکنندگان می پردازند. منابع تجدیدپذیر انرژی که جایگزینی مطلوب و مناسب زیست برای سوخته‌های فسیلی هستند، در حال حاضر برای افرادی که به واسطه فروش سوخته‌های فسیلی به سلطه اجتماعی دست می یابند یک تهدید جدی به شمار می روند. چرا که، این منابع تجدیدپذیر از ویژگی‌هایی که سوخته‌های فسیلی را این چنین خوشایند و خواستنی کرده اند، برخوردار نیستند. زیرا آنها خلاف سوخته‌های فسیلی حاصل استثمار نیروی کار انسانی نیستند. سوخته‌های فسیلی را می توان به شکل انحصاری و متمرکز در مراکز خاص ذخیره کرد، این امر به شرکتها اجازه می دهد تا بر اساس الگوهای توزیع مرسوم، در فرایند استخراج، تولید و مصرف انرژی کسب سود کنند. در حالی که، منابع تجدیدپذیر انرژی چنین امکانی را فراهم نمی کنند. بلایای آب و هوایی مانند آتش سوزی جنگلها و تندبادهای، زیرساختهای اقتصاد مبتنی بر سوخته‌های فسیلی را مختل می کند.

در نتیجه این امر، سازوکارهای انباشت سرمایه که از تولید و مصرف این سوخته‌ها ناشی شده اند نیز بی ثبات خواهند شد. به اوج رسیدن مشکلات ناشی از بلایای طبیعی در چیلی و کالیفرنیا مهر تأییدی بر این مدعا است. با در نظر گرفتن اعتراضات اخیر در چیلی و خاموشیهای پی در پی در تمام نواحی ایالت کالیفرنیا، خوب است که به ارتباط روزافزون و آشکار میان نئولیبرالیسم و بحران آب و هوا بیندیشیم. به عنوان مثال، اخیراً حکومت نئولیبرال حاکم در چیلی به دلیل افزایش استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر، اقدام به افزایش ۹.۲ درصدی نرخ برق برای بیش از هفت میلیون خانوار و بالا بردن کرایه حمل و نقل عمومی به میزان ۳.۷۵ درصد، کرده است. این اقدام دولت، اعتراض مردم چیلی را برانگیخته است، چرا که همگان بر این باور هستند که چنین سیاستی، به گسترش نابرابریهای اجتماعی دامن خواهد زد.

در کالیفرنیا نیز وضعیت تقریباً مشابهی مشاهده می شود. عامل اصلی آتش سوزی های پی در پی در این ایالت، فرسودگی خطوط انتقال شرکتهای خصوصی توزیع برق و گاز می باشد. از این رو، این شرکتها سیاست قطع برق مشترکین را در پیش گرفته اند تا از آتش سوزیهای احتمالی آینده جلوگیری کنند. این خاموشی ها زندگی حدود سه میلیون نفر را در ماههای پایانی سال ۲۰۱۹ تحت تأثیر قرار داده است و بسیاری از اهالی کالیفرنیا را بر آن داشته تا خواستار انتقال مالکیت شرکتهای خصوصی توزیع برق و گاز به بخش دولتی باشند.^۴

ریشه این بحرانها به کودتای ۱۹۷۳ چیلی باز می گردد. این کودتا که با حمایت امریکا صورت پذیرفت، به برکناری رهبر سوسیالیست منتخب مردم، سالوادور آلنده، و جایگزینی او با دولتی نظامی منجر شد. دولت نظامی تازه تأسیس، بستر مناسبی را برای اجرای سیاستهای نئولیبرالی به شکل آزمایشی، بر روی بازارهای مصرف برق فراهم نمود که نتایج سوء آن در چیلی، کالیفرنیا و سراسر جهان هم اکنون قابل مشاهده است. حتی می توان گامی فراتر نهاد و مدعی شد که بحرانهای انرژی (برق) نیز که امروزه در جهان می بینیم از نتایج این سیاستها هستند. به دیگر سخن، این میراث نئولیبرالیسم است که به توسعه سیستم «تجارت عمده فروشی»^۵ انرژی منجر شده است. سیستمی که هم اکنون کالیفرنیا و چیلی را دستخوش مصیبت کرده است. اما این پایان ماجرا نیست، زیرا شرکتهای خصوصی و مردان سیاست همچنان

به رویکردهای ناکارآمد پیشین پایبند بوده و در نظر دارند تا برای مدیریت تغییرات آب و هوایی نیز از همان الگوهای مذکور استفاده کنند. این امر معضلات اجتماعی ناشی از راه اندازی این سیستم پیچیده را وخیم تر خواهد کرد. تجارت عمده فروشی انرژی، تحت عنوان یک سیاست آزمایشی در دهه ۸۰ میلادی، در چیلی آغاز شد. پیش از کودتا، دستگاه حکومتی که رهبری آن را آلوده به عهده داشت، صنعت مس و تمام شرکتهای ارائه دهنده خدمات آب، برق و گاز را به عنوان بخشی از تلاشی سازمانیافته برای انتقال حکومت وقت به حکومتی سوسیالیستی، ملی کرد. پس از کودتا، دیکتاتوری نظامی تازه تأسیس به سرپرستی آگوستو پینوچیت ۷ خصوصی سازی بازارهای اخیراً ملی شده را از سر گرفت.

این امر به شرکت نفت و گاز امریکائی، اکسان موبیل، این امکان را داد تا معادن مس را از دولت خریداری کند. دولت نظامی از سر گرفتن خصوصی سازی را با راهنمایی مستقیم اقتصاددانهای پیرو مکتب اقتصادی شیکاگو انجام داد؛ امری که در بسیاری از سیاستهای اجتماعی و اقتصادی چیلی در طول هفده سال دیکتاتوری وحشیانه پینوچیت ادامه یافت. این توافق دوجانبه، سرانجام باعث شد که چیلی برای تجارت انرژی، سیستمی طراحی کند که به تولید کنندگان برق اجازه میداد تا بر روی تقاضای برق، قمار کرده و بدین وسیله از تغییرات قیمت برق کسب سود کنند. سیستم اقتصادی تازه تأسیس، نهادی که معمولاً با عنوان بازار عمده فروشی انرژی از آن یاد می شود، به عنوان راهی برای کسب سود از طریق توزیع برق، بدون افزایش قیمت برای مصرف کنندگان، در نظر گرفته شده بود و در ابتداء به نظر می رسید که بتواند چنین کاری را انجام دهد.

برای درک بهتر این موضوع، شاید بهتر باشد که به تعریف بازار خرده فروشی انرژی نیز نیم نگاهی داشته باشیم. بازار خرده فروشی انرژی قسمتی از بازار انرژی است که اجازه می دهد افرادی در آن به عنوان واسطه عمل کرده و انرژی مورد نیاز مصرف کنندگان را خریداری کنند و در اختیار مصرف کنندگان خرد قرار دهند. این بازار، اختیار مشتریان را بیشتر کرده و به آنان اجازه می دهد تامین کننده انرژی خود را انتخاب کنند. در ابتداء چنین تصور می شد که این اقدام رضایت واسطه ها و همچنین مصرف کنندگان نهائی (مردم عادی) را جلب کند، اما در پایان دیدیم که چنین نشد.

پس از معرفی تجارت عمده فروشی انرژی در چیلی، این مدل به سرعت در سراسر جهان گسترش یافت. به گفته مدافعان عمده فروشی انرژی، مزیت این بازار در تفکیک سیستم تولید انرژی از سیستم توزیع بود. در آن زمان اعتقاد

بر این بود که این تفکیک به نفع مردم خواهد بود، چرا که می توانست با ایجاد رقابت بین شرکت های ارائه دهنده انرژی، کارائی سیستم های توزیع انرژی را بهبود بخشد. اما خلاف این شعار تبلیغاتی، نقصان و کاستی های عمده فروشی انرژی در چیلی، هم اکنون بر همگان روشن شده است. این سیاست در ابتدا این طور وانمود می کرد که همواره تلاش خواهد نمود تا بدون این که قیمت برق خانگی را افزایش دهد، انرژی های تجدیدپذیر را معرفی و ترویج کند. اما در نهایت دیدیم که چنین نشد و این یکی از نمایانترین نقایص موجود در این سیاست است. جالب است که در ابتداء بازارهای عمده فروشی انرژی با این شعار بنا شدند که از افزایش قیمت جلوگیری خواهند کرد! به همین دلیل، مردم چیلی در پاسخ به این تشنج و در اعتراض به افزایش قیمت برق و کرایه حمل و نقل عمومی به خیابان آمدند، چرا که این افزایش قیمت به گسترش سطح نابرابری اجتماعی در جامعه دامن زده است. ۹. تمام تولیدکنندگان انرژی در سراسر جهان معتقد هستند که کویر آتاکامای چیلی یکی از بزرگترین ذخایر انرژی خورشیدی است که در دسترس بشر می باشد. جواهری که ارزش آن ناشی از آب و هوای خشک و تابش سوزان آفتاب است. در روزهای نخستین سال ۲۰۱۹ شرکت تکنولوژی سولار پک ۱۰ اسپانیا مزایده ای که می توانست ۱۲۳ مگاوات انرژی خورشیدی در چیلی تولید کند را از آن خود نمود. این شرکت، در حال حاضر نصب پانلهای خورشیدی را در این منطقه آغاز نموده و خود را آماده می کند تا مقرون به صرفه ترین برق جهان را تولید کند ۱۱.

این جهش عظیم در تولید انرژی تجدیدپذیر، مصرف این نوع انرژی را در میان خانوارهای چیلی افزایش خواهد داد و همچنین مترو سانتیاگو را به اولین متروی جهان که بخش اعظم انرژی خود را از انرژی های تجدیدپذیر تأمین می کند، تبدیل خواهد نمود ۱۲. از این رو دولت چیلی برای تأمین هزینه های خود و ثابت نگه داشتن سود حاصله، بر آن شد که تا پایان سال ۲۰۲۱ قیمت برق خانگی را به میزان ۹،۲ درصد و همچنین کرایه مترو سانتیاگو که هم اکنون نیز یکی از گرانترین متروهای موجود در امریکای لاتین است را به میزان ۳،۷۵ درصد افزایش دهد. دو تعبیر مذکور، به شهادت همگان، به عنوان دلایل اصلی جوشش خشم و رنجش در میان مردم و در نتیجه آن اعتراضات گسترده در سراسر کشور برشمرده می شوند. شایان ذکر است که این اعتراضات تا حد زیادی موفق بودند.

چرا که در اواخر ماه اکتوبر، رئیس جمهور چیلی، سباستین پنی یه ۱۳، برای تثبیت نرخ برق و کرایه مترو به منظور توقف روند افزایش قیمت انرژی و کرایه وسایل حمل و نقل عمومی دو لایحه امضاء کرد تا بتواند ناآرامیها را فرو نشاند ۱۴. پس از معرفی منابع نوین انرژی های تجدیدپذیر و افزایش ارزش پزو (واحد پول کشور)، سودآوری تجارت عمده فروشی انرژی دچار نوسان شد. به همین دلیل، دولت تصمیم گرفت قیمت انرژی را افزایش دهد تا از سودبخشی این بازار در مقابل نوسانات محافظت کند. این همان شیوه معمول نئولیبرال ها است که طبق آن دولت شیره درآمد مردم را می مکد تا بتواند نرخ انباشت سرمایه را در خلال گذار از منابع تجدید ناپذیر به منابع تجدید پذیر حفظ کند و یا حتی افزایش دهد.

امروزه چیلی در مسیری قرار دارد که می تواند تا سال ۲۰۵۰، هفتاد درصد انرژی خود را از منابع تجدیدپذیر تأمین کند؛ امری که شایسته احترام و ستایش بسیار است. با این حال، از آنجائی که این کشور هنوز فاقد تعداد کافی از سیستم های ذخیره انرژی تجدیدپذیر است، بانک ها تمایلی به سرمایه گذاری بر روی انرژی های تجدیدپذیر ندارند. نگرانی هائی از این دست، پرسش هائی برای سرمایه گذاران ایجاد می کند که از جمله آن میتوان به این پرسش اشاره نمود که انرژی های تجدیدپذیر تا چه میزان می توانند با سوخت های فسیلی در مقیاس فروش عمده، رقابت کنند؟

از این رو، برای امن تر کردن فرآیند تجارت عمده فروشی انرژی، دولت چیلی درصدد افزایش قیمت مصرفی انرژی فسیلی برآمد تا بتواند سرمایه گذاران را ترغیب کند که بر روی انرژی های تجدیدپذیر سرمایه گذاری کنند. با گذشت

سالها، ریاضت اقتصادی که به سیستم مترو چیلی تحمیل شد، موجب اعتراضات بیشماری شده است، زیرا دولت همچنان به استانداردهای بهره وری تعیین شده توسط اقتصاددان ها مکی است و نیازهای مردم را نادیده می گیرد. این سیستم همواره برای حفظ بهره وری اقتصادی خدمات خود را محدود به به محله های طبقه متوسط کرده است، در حالی که کارگران کم درآمد مجبور به استفاده از خدمات اتوبوسرانی خصوصی می شوند.

اگر چه این سیاست در طی سالهای اخیر تا حدودی تغییر کرده است، زیرا دولت چیلی تا حدی به دموکراسی روی آورده است (در دهه ۹۰، شبکه مترو و اتوبوسرانی خصوصی با یکدیگر ادغام شدند)، اما تصمیم نهائی همواره تأکید بر حفظ و یا افزایش بهره وری اقتصادی است، حتی اگر به قیمت رنج بردن مردم باشد.

پانوشت ها

1. Andreas Malm, Fossil Capital (New York: Verso, 2016); Simon Pirani, Burning Up (Chicago: University of Chicago Press, 2018).
2. Productive labor
3. Reproductive labor
4. Alexander Sammon, "Could California Take Public Ownership of PG&E ?", Pacific Standard, February 7, 2019.
5. Salvador Allende
۶. بازار عمده فروشی انرژی (wholesale trade) سیستمی برای خرید و فروش انرژی است که به صورت عرضه و تقاضا و به منظور تعیین قیمت انرژی برپا می شود. در این ساختار جدید، خلاف ساختار قدیم که تولید، توزیع و انتقال توسط ارگان واحدی مدیریت می شد، این سیستمها به صورت مستقل عمل می کنند. در این میان بازار انرژی، به عنوان واسطی بین سیستم های مذکور عمل خواهد کرد و ساختار اقتصادی صنعت انرژی را به چهار بخش عمده فروشی تولید، انتقال، خرید عمده و خرده فروشی (توزیع) تقسیم مینماید.
7. Augusto Pinochet
8. Lewis H. Divguid, "Exxon Buys Mine in Chile," Washington Post, January 25, 1978.
9. John Authers, "Chile's Violence Has a Worrisome Message for the World," Bloomberg, October 2019, 23
10. Solarpack Corp. Tecnologica
11. Felicia Jackson, "Chile's Cheap Power—Sign of a Solar Future?," Forbes, June 5, 2019.
12. Chile's Largest Metro Network to Be Powered by Solar and Wind," Climate Action, June 21, 2017.
13. Sebastián Piñera
14. Chile's President Inks Bill to Cut Electricity Costs Amid Unrest," Xinhua, October 26, 2019; Rachele Krygier, "Chile's Protesters Got a Subway Fare Hike Reversed. Now They Want a New Political System," Washington Post, October 30, 2019.

منتشر شده در مجله دانش و امید دی [جدی] ۱۳۹۹